

Előszó

Amikor megkértek, hogy írjam egy cikket az ősi pumi típusról, déjà vu érzésem támadt. Elővettem a 15 évvel azelőtti írásomat, átolvastam. A téma újra (vagy azóta is) aktuális, de a véleményem tulajdonképpen nem változott. Ha most írnám, talán kevesebb érzellemmel, tárgyilagosabban tennék, de a lényeg ugyanez maradna. Úgy döntöttem, hogy meghagyom a régit. Íme:

ŐRIZZÜK MEG A PUMIT EREDETI MIVOLTÁBAN A XXI. SZÁZADBAN IS!?

"Raitsits pásztorterriernek álmodta meg a pumit és ilyen irányba határozta meg a tenyésztés útját."

Prof. Dr. Ócsag Imre.

"Őrizzük meg az pumi eredeti mivoltát", "állítsuk vissza az ősi típust" - ilyen és ehhez hasonló felhívásokat lehet olvasni és hallani manapság innen-onnan.

Az első kérdés, ami megfogalmazódik bennem, hogy milyen is a pumi "eredeti mivolta"? És melyik az az ősi típus, amelyiket vissza kéne állítanunk? És ha már kutatni kezdünk a pumi történetében, akkor melyik legyen az a legősibb, legeredetibb típus, amelyiket meg kell őriznünk a XXI. század számára vagy - ne adj'isten - visszaállítanunk, mert esetleg sikeresen kiirtottunk?

Tény, hogy a lehetőségeink korlátozottak és az ősi pumi felkutatásában legfeljebb a XIX. század elejéig mehetünk vissza, amikor is Pethe Ferenc 1815-ben kiadott **"Természet história"** című könyvében a pumiról a következőket olvashatjuk: *"Ez is van kitsiny, nagy, ezer és mindenféle színű, úgyhogy ebben a hegyes, felálló fülön kívül híjjába teszünk több fajtajegyvet. Ennek a feje legjobban közelit a rókáéhoz, úgy nagyobb részire felillene."* Ugyanebben a könyvben található Pitter Tivadar kitűnő kartográfus pumit ábrázoló grafikáját, amelyik az akkori idők pumijaként egy kétségtelenül mudi jellegű kutyát ábrázol.

Kérdem én, vajon ez lenne az a - pár tenyésztő által siratott - "eredeti" pumi, amelyiket nekünk kéne a XXI. századba átmenteni?

Vagy mégsem megyünk olyan messzire, és megelégszünk a XX. század eleji pumileírásokkal. Mondjuk, megfelelhetne nekünk Monostori Károly állatorvos 1909. januárjában megjelent könyvében található pumileírás (puli=kis pumi), miszerint: *"...Ha az ember jól megfigyeli, hajlandó ez ebet egyfelől az imént leírt uszkár, másfelől a magyar borzas fejű komondor kis testű kiadásának mondani. És még sem egészen az, részint amiatt, mert ez nagy átlagban fekete, rozsdás-fekete, fehér*

mellel (lajbival)... Ez a juhászoknak nálunk kiválóan kedvelt kutya átlag csak mintegy 35-40 cm magas. Feje gömbölyded, aránylag rövid, nem hegyesedő; orra, szeme közönségesen fekete s ez utóbbi nem kis fokban ravasz tekintetű. Füle aránylag hosszú, álló vagy megbicsaklódó, olykor lógó, sőt fekszik is. Arca borzas, bajusza, szemöldöke és kis szakálla is van. Nyaka rövid, nem vastag. ...Ilyen az ábrán feltüntetett is, mely Festetics Samu gróf tenyésztése s a legszebb, mely képgyűjteményemben van."

55. ábra. Magyar puli kutya. (Festetics Samu gróf tulajdona.)

Nem hiszem, hogy a XXI. század küszöbén van olyan tenyésztő, aki a fent leírt pumit "eredeti mivoltában" szeretné tenyészteni! Feltételezem, hogy a pumi fajtájának önkéntes megmentői sem akartak ilyen messzire elkalandozni a pumi történetének útvesztőiben. Hiszen köztudott, hogy csak a XIX. század végén és a XX. század elején kezdtek el amatőr kinológusok a hazai kutya fajták felkutatását és rendszerezését. Dr. Raitsits Emil és munkatársainak érdeme, hogy századunk húszas éveiben sikerült különválasztani a pulit a pumitól, meghatározni e két fajta alaktani jellegzetességeit, megalkotni a fajták első külön leírásait és elkezdni a szervezett tenyésztésüket is.

2. kép. Pumi; terelőszolgálatra alkalmas kistestű magyar pásztorkutya.

„A magyar pásztorkutyák és a külföldi rokonfajták”, Anghi Csaba Géjza, 1936

Kétségtelenül ez az az időpont, amelyiktől a pumiról, mint külön kutyafajtaról beszélhetünk. Noha Raitsits még csak mint a puli dunántúli változatát írta le a pumit, a követője Anghi Csaba már mint önálló fajttal foglalkozott vele és 1936-ban közzétette az első pumi standard leírását "A magyar pásztorkutyák és a külföldi rokonfajták" című könyvében. Majd a háború miatt bekövetkezett új után Ócsag professzor karolta fel a pumi tenyésztését és újabb időknek megfelelő fajtaleírást készített róla. Ha figyelmesen elolvassuk Raitsits, Anghi és Ócsag munkásságát, azt kell megállapítanunk, hogy a pumi fajta kialakítása egy hosszú folyamat volt. Közben a pumi külleme folyamatosan változott, fejlődött. A "Magyar kutyafajták" c. könyvében Ócsag professzor a következőket írta: "*Ha a fellelhető régi képeket nézzük, megállapíthatjuk, hogy jellegében sokat változott a pumi...*"

Vajon századunk utolsó nyolc évtizedének melyik keresztmetszetét kellene kiemelni, melyik idősíkot kellene kimerevítenünk, melyik pillanat pumiját kellene "eredetinek" tekintenünk? Raitsitsét, Anghiét vagy Ócsagét? Hiszen mindegyikük munkálkodása egy-egy magasabb lépcsőfokot jelentett a pumi formálásában, nemesítésében.

Vagy talán a 70-80-as évek pumiját tekinthetjük "eredetinek"? De vajon melyiket? A Mocskos típusút, a Sziki-típusút vagy esetleg a Szépvízér-Pusztait? Hiszen mind a három nagy tenyésztésben pumit tenyésztettek, csak éppen három különböző típust. Ki mondja meg, hogy ezek közül melyik volt az igazi? És miért éppen az?

A fő kérdésem pedig a következő: "**Nem a standardben leírt pumikat kellene inkább tenyésztenünk?**" És ahelyett, hogy annyiféle típust hozunk létre, ahány tenyésztő

létezik, inkább megpróbálhatnánk megőrizni a standardnek legjobban megfelelő pumikat a XXI. században is?! Nem lenne-e okosabb tetszetős, a XXI. század társadalmi követelményeinek megfelelő kutyákat tenyészteni? Nem ez kell hogy legyen a pumi tenyésztésének és nemesítésének észszerű lényege?

Közel két éve készült el a legújabb, modern követelményeknek megfelelő pumi standard. Annak idején, az 1997-es év tavaszán, a "Pumis napon" minden pumitenyésztő és -tartó, minden bíró megkapta a tervezetet. Mindenkinek módjában állt beleszólni, módosítani, vitatkozni. Ezt többen meg is tették. Mostanra - a sok éves kálvária után - végre ott tartunk, hogy rövidesen az FCI is elfogadja.

Ezek után felvetődik bennem a kérdés: mire valók az "eredeti" és "ősi típusú" pumikról szóló felhívások? Vajon "régisidő" siratása ez? De miért, mit kell

siratnunk? Mára ott tartunk, hogy ismertebb, keresettebb lett a fajta. Sokszor a pumi kölyköket könnyebb eladni, mint bármelyik másik magyar fajtáét. Még emlékszem azokra az évekre, amikor fillérekért sem tudták eladni a kölyköket a tenyésztők, több kölyök rájuk maradt és a klubnapok is közös panaszkodásokba és siránkozásokba fulladtak. Éppen ezért sokkal inkább hajlamos vagyok azt gondolni, hogy ez a jelenség nem más, mint a "könnyebb ellenállás irányába" haladás álcázása. Hiszen sokkal könnyebb őszinteség és önkritika helyett kijelenteni, hogy az én kutyáim az igaziak. Talán most kemény leszek, de az "ősi és eredeti" pumiról szóló prédikálás - szerintem - csak arra való, hogy a hibás tenyésztői lépéseket, esetleg a fajta hiányos ismeretét, a típus meg nem érzését, tehetetlenséget vagy sikertelenséget lehessen vele kifelé valamilyen módon megmagyarázni.

A pumi fajta sajnos még mindig nem eléggé konszolidált és még most is vegyes képet mutat. De ha ezt az utat követnénk, rövid időn belül még érdekesebb kép alakulhatna ki. Létezne a fajtán belül jó néhány pumiváltozat:

- hosszú nemezesedő szőrű, rövid orrú puli-pumi;
- hiányos szőrű, kopasz mexikói meztelenkutya-pumi;
- rövid, görbe lábú, hosszú hengeres testű tacsókó-pumi;
- sekély mellkasú, levegős, túl hosszú lábú agár-pumi;
- felálló fülű, hegyes orrú róka-pumi;
- óriás pumi, törpe pumi, - hogy csak azokat a fő hibákat soroljam fel, amelyek most is gyakran előfordulnak az állományban. Ezen kívül még sok mindenfélét lehetne tenyésztetni "ősi típusra" hivatkozással - pumi címszó alatt! Semmi felelősség, semmi önkritika, semmi tenniakarás, hiszen mindenkinek a sajátja az "eredeti"! "Copyright © XYZ kennel. All rights reserved!" Szét lehet kürtölni az egész világra: csak én kínálok az igazi markát! Lehet másokat ócsárolni, hiszen az övék csak gyenge utánzat! Biztos lesz pár olyan ember, aki el is hiszi. Csak az a kérdés, hogy meddig?

A sors furcsa fintora folytán valamelyik nap véletlenül, de éppen jókor kezembe került Balássy Zoltán, az egykori MEOE Magyarfajta Kutyák Szakosztályának az elnökének egy cikke, amelyik 1961-ben jelent meg a MEOE akkori időszakos tájékoztatójában, melynek címe "a Kutya" volt. Szó szerint idézek belőle: **"...Pedig csak közös munka hozhat eredményt, mert csak sok ember lelkes, együttes munkája rakhatja össze az eredményes tenyésztéshez szükséges szellemi és anyagi javakat. Tenyésztünk és nemesítenünk kell értékes kutyafajtáinkat. A szaporítás nem elég. De a tenyésztés sem. A korszerű követelményeknek**

megfelelően nemesíteni kell ezeket a fajtákat. Sajnos, a nemesítés elvét sok jószándékú sporttársunk is elveti, aki mindenáron az 'ősi' alakot akarja kutyáinkban rekonstruálni. Pedig mi nem ezer év előtti komondort, kuvaszt, pulit, vizslát (vagy 200 év előtti pumit! A szerző.) akarunk tenyészteni, mert az az alak bizonyosan nem felel meg az ezer év alatt alaposan megváltozott létfeltételeknek. Ősi kutyafajtáinkat a korszerű követelményeknek megfelelően kell továbbfejleszteni és nemesíteni. Az erőszakosan rekonstruált élő leletek előállítására sem lehet bizonyos vonatkozásban érdekes, de biztos útja ősi fajtáink gyökeres kipusztulásának."

Ezek szerint nem új a téma. Létezett a múltban, létezik most és valószínűleg létezni fog a jövőben is. Lehet hogy kár volt az időmet pocsékolni felesleges szószaporítással. Sebaj! Mindig vannak olyanok, akik mégis előre néznek! Azért annyit megjegyzek még, hogy szerintem nem haladunk mi rossz irányba és a pumi standardunk sem lehet rossz. Ezt az állításomat mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy az egyik tereplőtáborban minket meglátogató Marki Iván bácsi (Dr. Márki-Müller Iván) a kilencvenes évek legkiemelkedőbb pumiját látván, így kiáltott fel: "Ez az ideális pumi!". Az a Dr. Marki Iván, aki a 30-ás években Anghi Csaba asszisztense volt, aki aktívan részt vett a magyar pásztorkutyák standardjainak létrehozásában, aki évtizedeken keresztül, a háború előtti időktől kezdve küllembírója volt e fajtának, aki mindvégig tanácsadója és állatorvosa volt Polgári Istvánnak, a SZIKI pumitenyésztés tulajdonosának. Olyan kutyáról mondta, amelyik már jó néhány éve kutyás körökben kétségtelenül világméretű legendává vált, és amelyik nem kis mértékben szolgált prototípusnak a legújabb standard létrehozásakor. Tehát eleink pont olyanok álmodtak meg a pumit, amilyenek mi, mai pumisok, az új standard megalkotói látjuk.

Epilógus gyanánt elmesélek egy kis történetet.

A férjem kedvenc pumijával a Dunaparton sétált. Egy család: papa, mama, gyerekek, megállították:

- Tessék mondani, ez milyen fajta?
- Típpeljen uram!
- Hááát... Ez olyan mint a pumi, csak sokkal szebb!

Belátom, nem a mi érdekünk, de örülök hogy valakinek sikerült! Sikerült olyan pumikat tenyészteni, amelyekkel nyugodt szívvel mehetünk a XXI. századba is!

Végezetül pedig olyan pumikat szeretnék kívánni mindenkinek, amelyek pont olyanok mint a pumi, csak sokkal szebbek!

Budapest, 1999. szeptember.

**Länger Tamara
elkötelezett pumis**